

Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

МАТЕРІАЛИ

IV Всеукраїнської науково-практичної on-line-конференції
(Суми, 21–22 листопада 2019 року)

У двох частинах

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2019

СЕКЦІЯ 3. ФІНАНСОВИЙ РИНОК В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

УДК 339.727.6

Благун Іван Іванович

К.е.н, викладач кафедри менеджменту і маркетингу

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,

м. Івано-Франківськ

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ

Опираючись на міжнародний досвід можна стверджувати, що інфраструктура фінансового ринку України створена та представлена такими інститутами як платіжні системи, системи розрахунків за цінними паперами, торговці цінними паперами, депозитарії, центральні контрагенти.

Стосовно платіжних систем, то на сьогодні в Україні створено ринок платіжних систем на якому працюють як державні, так і приватні платіжні системи. На сучасному етапі на Національний банк України (далі – НБУ) покладено функцію оверсайта платіжних систем та систем розрахунків в Україні [1]. Відповідно до Постанови Правління Національного банку України від 22.11.2014 № 755 НБУ здійснює реєстрацію платіжних систем, які створені як резидентами так і нерезидентами, учасників платіжних систем, як банки так і небанківські фінансові установи, а також операторів послуг платіжної інфраструктури [1]. Варто також зазначити, що станом на 2019 рік на офіційному сайті НБУ оприлюднено інформацію про 65 учасників, які діють на ринку платіжних систем в Україні. Ринок платіжних систем включає таких суб'єктів як платіжні організації платіжних систем, власне учасники платіжних систем, оператори послуг платіжної інфраструктури. Крім того, наразі передбачено, що після внесення змін у цілий ряд законодавчих та нормативних

документів учасниками ринку платіжних систем можуть стати Центральний депозитарій, функції якого виконує Національний депозитарій України та центральний контрагент – функції якого частково виконує банк «Розрахунковий центр».

Кожна платіжна система має різну кількість учасників, водночас поряд з прямими учасниками, можуть користуватись послугами платіжної системи так звані непрямі учасники, які проводять свої операції через прямих учасників. Крім того всі платіжні системи поділяють за рівнем їх значущості на важливі, соціально важливі та системно важливі. Основні критерії віднесення платіжної системи в Україні до системно та соціально важливої, а також до важливої наведені в таблиці 1.

Таблиця 1 – Критерії визнання важливості платіжної системи в Україні, [2]

Важливість	Критерії
Системно важлива	<ul style="list-style-type: none"> – >10 міжбанківських переказів у країні; – перекази за правочинами з державними цінними паперами на відкритому ринку; – забезпечення врегулювання зобов'язань учасників, які виникають в інших платіжних системах;
Соціально важлива	<ul style="list-style-type: none"> – >10 % внутрішньодержавних та транскордонних переказів; – >10 % операцій з використанням електронних платіжних засобів;
Важлива	<ul style="list-style-type: none"> – 5 – 10 % міжбанківських переказів; – 5-10 % внутрішньодержавних та транскордонних переказів; – 5-10 % операцій з використанням електронних платіжних засобів; – >5 % внутрішньодержавних переказів; – >5 % транскордонних переказів; – єдина на ринку за видом послуг.

Стосовно державних платіжних систем, то вони представлені створеними НБУ Системою електронних платежів (далі – СЕП) та Національною платіжною системою «Простір». По-перше – державна СЕП створена в 1993 році для забезпечення розрахунків банків та їх клієнтів у національній валюті, при цьому НБУ є і платіжною організацією і розрахунковим банком СЕП. Ця платіжна система є системно важливою, оскільки за даними НБУ 97 %

міжбанківських розрахунків відбуваються через її функціонал. Основними учасниками СЕП станом на 01.01.2019 року є НБУ, Державна казначейська служба України та 79 банків України. Варто зазначити, що станом на 01.09.2019 року середньоденний обсяг операцій становить 1,5 млн на суму 125 млрд грн, при потенціалі системи 10 млн платежів, а загальна кількість операцій за три квартали 2019 року становить 283,7 млн на суму понад 23 трлн грн. Таким чином потенціал СЕП використовується лише на 15 %.

По-друге – це Національна платіжна система «Простір», яка запроваджена як ребрендинг у 2016 році Національної системи масових електронних платежів, яка була введена в експлуатацію у 2004 році. Станом на кінець третього кварталу 2019 року дана система нараховує 52 учасники з яких 29 здійснюють емісію карток та/або еквайринг. Наразі емітовано понад 633,4 тис карток, підключено більше 236 тис терміналів та більше 15 тис банкоматів.

Станом на початок 2019 року в Україні функціонує 6 соціально важливих платіжних систем, а саме MasterCard (США), Visa (США), Western Union (США), Поштовий переказ, FORPOST, ІнтерПейСервіс, серед них 3 компанії міжнародного значення та 3 внутрішньодержавного. Серед вітчизняних платіжних систем основними є «Поштовий переказ», що заснований ПАТ «Укрпошта» а також «FORPOST», що заснований ТОВ «Пост Фінанс» та обслуговує перекази поштового оператора «Нова пошта». Саме ці платіжні системи мають найбільшу кількість учасників як прямих так і непрямих. Варто зазначити, що основними учасниками в більшості платіжних систем є банківські установи, за виключенням FORPOST, яка має одного учасника, який є небанківською фінансовою установою. Важливих платіжних систем в Україні функціонує 5, з них 3 міжнародні, із засновниками в США – RIA та MoneyGram, а також з Грузії – Intelepress, вони також мають значну кількість учасників, переважна більшість з яких банки.

Основні показники по розподілу сум переказів за системами та за їх учасниками, які створені резидентами надані на рисунку 1. В розрізі систем найбільшу частку сум переказів здійснює система «Поштовий переказ» - 25 %,

«TYME» - близько 20 %, «FORPOST» - понад 15 %, що узгоджується з показниками частки переказів за учасниками, а саме – ТОВ «Пост Фінанс» та ПАТ «Укрпошта», які є найбільшими поштовими операторами.

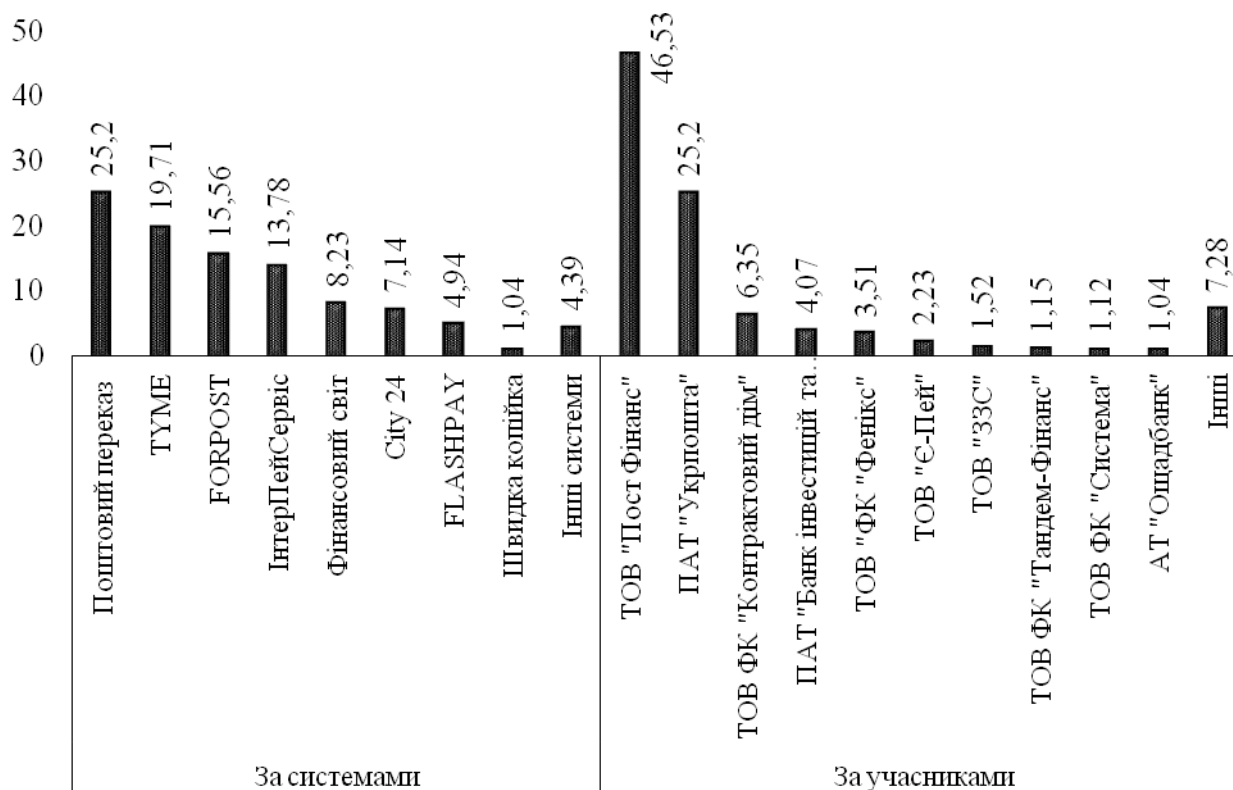

Рисунок 1. Розподіл сум переказів за системами та учасниками, %
Джерело: складено автором

Водночас варто звернути увагу на те, що не зважаючи на переважну більшість серед учасників платіжних систем банків, серед лідерів по розподілу сум переказів їх лише два, а саме – ПАТ «Банк інвестицій та заощаджень» та АТ «Ощадбанк». В цілому можна зазначити, що в Україні створений ефективний ринок платіжних систем, який дозволяє здійснювати безперебійні платежі як фізичним так і юридичним особам як в її межах так і в міжнародному просторі.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про нагляд (оверсайт) платіжних систем та систем розрахунків в Україні. Постанова Правління Національного банку України від 22.11.2014 № 755. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0755500-14>
2. Річний звіт з оверсайта платіжних систем за 2018 рік. Національний банк України. 2019. 26 с.

УДК 343.5

Орехова Катерина Віталіївна,

к.е.н., доцент,

Джанумян Едгар Артурович,

бакалавр,

Шихова Тетяна Вікторівна,

магістрантка,

Харківський навчально-науковий інститут

ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Харків

ФІНАНСОВЕ ШАХРАЙСТВО В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Стрімкий розвиток фінансових відносин, поширення глобалізаційних процесів, залучення інформаційних технологій та мережі Інтернет до обслуговування фінансових операцій спричинили активізацію економічної злочинності в Україні та, зокрема, такого її різновиду як фінансове шахрайство [4].

На основі аналізу фінансово-економічної літератури [1; 2; 3; 4; 5] встановлено, що ознаками фінансового шахрайства є: